

gradimir rajković

skulptura i crtež

„Sve zveri koje su sa tobom“

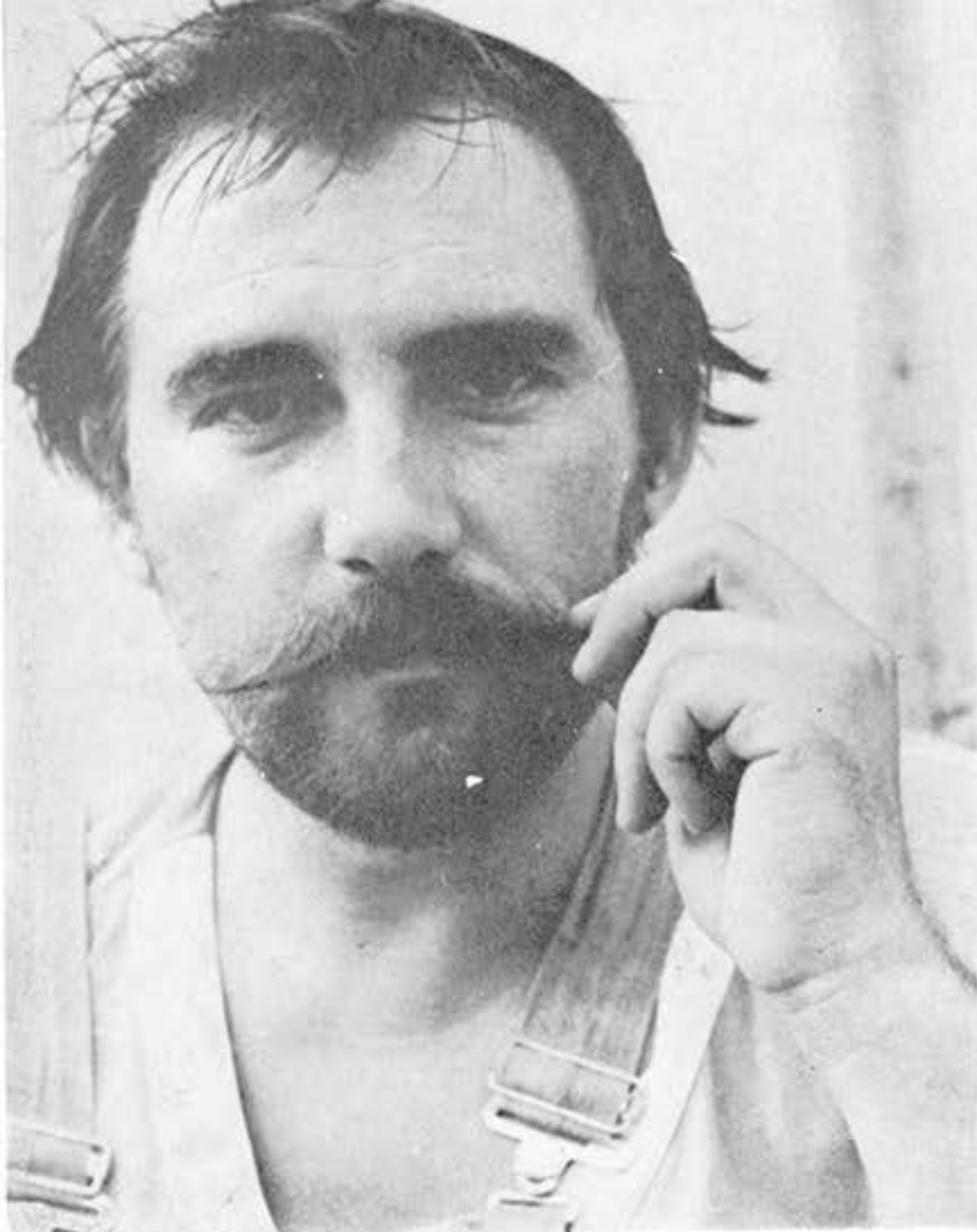
galerija

doma

omladine

beograd

28. IV — 16. V 1981.

- 1949 — rođen u Beogradu
- 1978 — diplomirao FLU u Beogradu — odsek vajarstvo kod profesora Jovana Kratochvila. Postdiplomske studije upisao kod istog profesora.
- 1979 — član ULUS-a
adresa: Jurija Gagarina 130/51,
Novi Beograd

GRUPNE IZLOŽBE

- 1978 — Otvoreni Oktobarski salon
- 1979 — članovi ULUS-a 79
crtež i mala plastika
izložba ULUS-a
izložba studenata V godine i postdiplomskih studija FLU
likovna kolonija Rovinj — Zavičajni muzej Castrum Vallis
- 1980 — kolonija Sava 80 — Salon Becić — Slavonski Brod

NAGRADE

- 1978 — nagrada FLU za skulpturu u metalu
više otkupnih nagrada i plaketa

SPISAK RADOVA

1. Čas je, Ozirise — vareni mesing
2. Čas je, Ozirise — poliester
3. Stepski vuk — vareni mesing, staklo i poliester
4. Stepski vuk — vareni mesing, staklo i poliester
5. Noge figure — poliester i biljke
6. Veliki čovek — poliester i staklo
7. Konajnik — liveni i vareni mesing, poliester i staklo
8. — 10. crteži

*Ja sam praiskonsko brdo zemlje usred mora
Čiju ruku bića zemlje dotaći ne mogu
Ja sam Onaj što zakone krši! Prestupnik sam —
pred nogama vašim, o zakoni!
Tekstovi Piramida, 484*

Još u toku studija na FLU Gradimir Rajković je postavio sebi zadatak (uslovljen, s jedne strane studijama živog ljudskog modela, a s druge strane ličnom naklonošću i posebnom motivisanošću za čoveka) da obradi temeljno ljudsku figuru. Ovo temeljno proučavanje nastavio je na postdiplomskim studijama i kasnije a rezultate imamo priliku da vidimo sada, na prvoj samostalnoj izložbi ovog mladog, darovitog i na svoj način zanimljivog vajara. Programski cilj njegovih postdiplomskih studija bio je da izradi dve velike i monumentalne skulpture-kompozicije koje bi bile pokazatelj i nosilac njegovih osnovnih misaonih i likovnih preokupacija. Njegova jedinstvena misaona (vraćanje Egiptu, mitu o Ozirisu, njegovoj tragičnoj sudbini i vaskrsenju, prema tome večnom čoveku, i prožimanju čoveka sa prirodom i svim živim što se u njoj kreće) i likovna opsesija (način obrade figure: »Radio bih pojedinačne komade koji bi se mogli spajati u celinu«, tretirani slobodno, široko, ekspresivno ali na neki svojstven način superrealno sa upoznavanjem stvarnosti bića) postala je konkretna u dva različita materijala: poliesteru i mesingu.

U ciklusu ČAS JE, OZIRISE (začetom na studijama a ne dovršenom) Rajković je nagovestio problem života-smrti i ponovnog rađanja*. On pokušava da postavi problem večnog

trajanja čoveka a rešenje je video u izradi ogromne stojeće figure, nadljudske visine ali ljudskog oblića i proporcija, u raskoraku nogu (neka vrsta kontraposta ali ne klasičnog), ruku široko dignutih tako da sa telom čine prav ugao. Ova figura radena je bez naglašene realnosti (čime misao umetnika postaje određenija), bez detaljnih anatomskih pojedinosti u obradi mišića ruku, nogu, torza iako je u pitanju puna plastika. Figura je to čoveka u naponu snage, nabijena, puna neke čudne energije, živa i nezavisna čak i od mita koji bi u njemu trebalo da živi. Delo ima sopstvenu vitalnost i snagu izraza. Primenjena je ovde i statika, ravnoteža je posebno proračunata da bi figura mogla da stoji na sopstvenim nogama bez postamenta ili podupirača-naslona kakve smo imali prilike toliko puta da vidamo kod slobodnih, stojećih grčkih statua. Zahvaljujući ovoj proračunatosti figura stoji stabilno i nepomično. Posmatranjem se dobija utisak zaleđenosti, figura deluje starodrevno u svojoj jedinstvenoj nepokretnosti. Dinamika se javlja tek u položaju ruku ali su i one čudno statične. Ceo utisak je baziran na ritmu, suprotnosti i dinamičnosti.

Ideju nagoveštenu u ciklusu CAS JE, OZIRISE, Rajković nastavlja i dopunjuje novim elementima u začetom ciklusu SVE ZVERI KOJE SU SA TOBOM. U osnovi ovog ciklusa, koji je nagovešten već portretima STEPSKOG VUKA, stoji ideja o preobražavanju »čoveka u životinju i životinje u čoveka«. Veza u začetku nije vidljiva. Ona je više mišljena i filozofska nego materijalna i fizička. U osnovi ovoga leži drevna priča koja nam je sačuvala legendu o transmigraciji duše. Keltske, slovenske, germanske i druge bajke nam pričaju priču o selidbi čovekove duše u biljku, pticu, životinju i njenom ponovnom vraćanju u čovekovo telo. Izgleda da je umetnik duboko svestan onoga što je Bodler nazvao »correspondences« tj. da je svestan stvarnih ali iracionalnih veza između različitih bića. Iracionalna u stvarnosti, stvarna u mitu ideja, o preplitanju čoveka i životinje nagoveštena u STEPSKOM VUKU, trebalo je da pravu vezu, vezu čovek—životinja dobije u KONJANIČKOJ STATUI. Zamišljena prvobitno kao grupna skulptura (čovek i životinja) u konačnoj obradi se menja. Od čoveka ostaje samo torzo (tako da kod čoveka animalno ostaje samo kao slutnja) a od životinje samo nagoveštaj. U nekom ponovnom vraćanju na ovu temu »ostaće samo životinja: konj, vuk ili lisica sa nagoveštajem čove-

* Osnovna drama staroegipatskog mita je drama Ozirisiova. Ozirisa ubija brat Set ali čarolijama Izida udahnuje Ozirisu život. Dolazi do ponovnog ubijanja Ozirisa što istovremeno znači komadanje njegovog leša čiji su delovi zatim razbacani po celoj zemlji egipatskoj. Verna Izida kreće u potragu za delovima i uspeva da ih spoji. Raskomadano telo ponovo je uobličeno.

kolikoga, sa nagoveštajem čoveka«. Otuda i ovde sklonost ka mitologiji i mitu, ka nekoj vrsti mitske erotike i mitske anatomije u rešavanju tela. U ovoj skulpturi želi se dati spoj mitologije i istorije, savremenosti i prošlosti. Iako je KONJANIČKA SKULPTURA dinamičnije postavljena i rešena u pokretu i izrazu u njoj ostaje naboj i plitka forma Ozirisa sa svim svojim značenjima i sadržajem.

U VELIKOM ČOVEKU i KONJANIKU Rajković je sabrao rasutu snagu i delove ubijenog Ozirisa. Ponovo ga je oživeo. Oživeo je čoveka koji je bio i koji će biti, koji će po njegovom uverenju večno trajati. Ne samo po onome što skulptura dozvoljava da naslutimo, po mitu o Ozirisu već i tehničkom obradom skulptura Rajkovića nam dozvoljava da to i mi sami slutimo. Od malog torza, preko portreta koje naziva STEPSKIM VUKOM, do VELIKOG ČOVEKA i KONJANIKA Rajković telo ne rešava kao kompaktnu masu već dozvoljava šavovima (tehnički uslov izrade velikih živih površina) da slobodno žive na površini. U mogućnosti da ih otkloni (tehničke mogućnosti su mnogobrojne) naknadnom intervencijom (što na nekim mestima i čini) Rajković omogućava i dozvoljava njihov život negde jače negde slabije naglašenim fugama. Verovatno je time hteo da pokaže da celovito ljudsko telo (model u glini ili gipsu) sečeno na delove (zbog dobijanja kalupa da bi se konačan oblik izlio u materijalu: poliesteru ili metalu) može ponovo da vaskrsne u celovito ljudsko obličje i da kao prvobitni oblik egzistira i traje. Rajkoviću su šavovi potrebni i da bi pokazao da se celina može raskomadati i da svaki odvojeni deo može da živi za sebe kao što je živeo svaki deo Ozirisovog raskomadnog tela. Tako drama mitskog života prelazi u dramu tehničke obrade. Tako se ovde javlja ravnoteža između večnog i prolaznog između celine i delova.

Iako je na početku svoje umetničke i stvaralačke karijere Rajković kao da je odredio svoj put i cilj. Ciklus OZIRISA i ciklus SVE ZVERI KOJE SU SA TOBOM, prožimaju se i utapaju jedan u drugi, imaju jednu i jedinstvenu ideju. Njegova skulptura (ČOVEK u najširem smislu reči, jer on je osnovna osećajna tačka, ishodište i utočište sveta ideja i sveta stvarnosti) otkriva da za njega, iza onoga što radi, postoji neočekivana pozadina, poseban skriveni smisao. On pokušava da akumulira istorijska i mitska saznanja, davna iskustva i gledanja i da sa njima usaglasi svoja interesovanja okrenuta čoveku. Rajković se vraća mitu ili egipatskoj, mitskoj stvarnosti i

mi se susrećemo sa savremenikom koji pokušava da otkrije arhaično-mitološki način mišljenja.

Privučen udaljenim u vremenu i prostoru, tajanstvenošću jedne daleke, nama nedovoljno shvatljive i proučene civilizacije, nedokučive u duhovnom smislu, složene, ma kako jednostavno izgledala, civilizacije koja čuva nekađashnju mudrost i sreću, blago znanja i umeća, Rajković se svesno i nesvesno vraća mitu o Ozirisu, toj suštini čoveka: živom, raspadnutom i ponovo oživljenom.

Njegov VELIKI ČOVEK u koga se sve sliva pokušava ustvari da premosti, idejom kojom nosi u sebi, vremenski i prostorni jaz između jedne savremene i ove mrtve po postojanju a žive po duhu civilizacije i nagoveštava nekakvu moguću atavističku budućnost. Obračajući se čoveku, obrađujući »čoveka u životinju i životinju u čoveku«, Rajković određuje jedan nesagledljiv hod u budućnost. Hod i rast... Stapanje čoveka sa prirodom, čovekove duše sa dušom prirode koja se ovde javlja u dvojstvu životinja—čovek i sa rastinjem (NOGE FIGURE), dakle fizički prisutna. Rajković dozvoljava sebi najveću moguću slobodu. Pokušava da poveže stvarnost sa mitom, istinu sa osećanjem. On ne želi i neće da jednostavno reprodukuje viđeni svet.

Ivana Simeonović

galerija doma omladine

makedonska 22, beograd

savet galerije: jugoslav vlahović, nikola vukosavljević, božidar damjanovski, sanja reljić, kosara stefanović

redakcija kataloga: kosara stefanović

fotografije: rajković gradimir

design: kosta bogdanović

sezona: 1981.

tiraž: 300

izdanje: 229

štampa: »srboštampa«, dobračina 6—8

